

UKA 2016/7

20. september 2016

Aqqaluaq B. Egede

2017-mi aningaasanut Inatsisissatut siunnersuut.

(Aningaasaqarnermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoq)

Qujanartumik aasap nunaata nukissanik nutaanik pajoreeraatigut ukiap anoraa kingumut aliannaartitsilerpoq. Soorluuna eqqaasikkiartoraatigut siunertatsinnik nalilersueqqiffissanngortoq. Nunatta inuisalu siunissaat pillugit suleqatigiinnerusariaqarluta. Inuit Ataqatigiit peqataalluarluta 2017-imut Inatsisartut aningaasanut inatsisissaat suleqataaffigissavarput, isummat katersuuffissarsiorlugit aamma akisussaaqataarusussuseqarluta.

Naalakkersuisut aningaasarsiornikkut siuarsaanerat iluarisimaarparput. Eqqaamasariaqarporli nunatta aningaasaqarnera qanorluunniit kusanartigisumik pappilissatigut angusaqarfiusinnaammat, soorlu aamma massakut taamaattoq. Kisianni meeqqat inuusuttut utoqqaallu atugarisaat uppersaataajuassapput ilumut aningaasarsiornikkut angusarissaarsimanersugut. Uppersaataajuassapput ilumut akissaqarsimanersugut allaat inuiaqatigiit iluamik atugassaqartillugit inuuneqartissinnaallutigit. Ajoraluartumik massakut taamaanngilaq.

Paaseqatigiinnissatsinnut tunngavissanik annertusaasariaqarpugut. Inuit Ataqatigiinniit kaammattuutigerusupparput partiit akimorlugit nunatsinni inuit naligiinnginnerat pillugu misissuisoqarnissaa qulakkeerlugu piviusunngortitseqatigiissinnaasugut. Suleqatigiittariaqarpugummi inuit atukkamikkut naligiinnerulernissaat siunertaralugu aqqissuuseqatigiilluta. Nunatta inui pillugit aamma aningaasarsiornikkut eqqortumik atugassaqartitsinissaq toraarlugu aqqissuusinarput aqutissiuuttariaqarmat.

Aningaasarsiorneq

Nunatsinni aningaasat kaaviiartut ingerlarngat maluginiagassartaqarpoq. Tassami aningaasat inuppaasuit avaqqullugit ingerlaarput. Ilaqutariit sulisartullu amerlaqisut akikitsumik akissaasorsorneqartut ilaatigut tunngaviuvoq. Paasereerparpummi massakut suliffeqarfiit

angisuut arlallit missingersuutiminnik angusarissaarnerat annertusiartuinnartumik takussaaleriartortoq. Aningaasarpassuit inunntut ikittuinnarnut eqiterukkiartorput. Aningaasat amerlavallaat pisuunut ajornannginneruleriartorput, pissakinnerillu inuuniarnermikkut aningaasarsiornikkut tatineqarnerat annertusiartorpoq. Imaappoq, inuit naligiinnginnerput annertusiartuinnarpoq.

Akilerartarnikkut aaqqissuusilluta aallartinniarta, suleqatigiiffissavullu pilersillugit. Inuit aningaasanik pissakinnerusut akunnattunillu isertitaqartut aamma siuarsarnissamut periarfissaqartitaanissaat anguneqartariaqarpoq. Isumaginninnermik siunnersortit, meeqqerivinni sulisut, errorsisartut allallu sulinnermik inuussutissarsiuteqartut aningaasarsiorluarnerup silarsuaanut qanillattortittariaqarpagut.

Aningaasap pisussutigineqarsinnaanerata nalinga ukiut ingerlaneranni qaffakkiartorsimanngeqaaq. Akit qaffakkiartuinnarput. Akitsuutit nutaat inuuniarnikkut oqilisaataangivissut inuuniarnikkut atukkatigit tatisigaluttualersut isummerfigineqaqqittariaqartut isumaqarpugut. Pissakinnernut atugassarititaasut akuersaarneqarsinnaanngillat. Angerlarsimaffeqanngitsoqarnera pillugu naalakkersuinikkut iliuuseqarfigineqartariaqarpoq. Isiginngitsuusaaginnarneqarsinnaanngilaq inoqaterpassuatta silami allanilu oqquiffiusinnaasuni inuuniarnerat akuerineqarsinnaanngilaq.

Atugarissaalersitserusunneq nukiit eqiterlugit

Nunatta "sannaa" tunngavimmigit nutartertariaqarpoq, aaqqissuuseqqinnissarlu aningaasarsiornitta patajaannerulernissaanut aqqtissaasoq suliarisariaqavippoq. Takuarput inuit atugaasa aamma qanoq inuusaaseqarnerisa inatsisit atuuttut nutartertariaqavinnerat takutikkaat. Ilaatigit sulinnginnissamut atorluanaanissaq periarfissagissaarpallaarpoq, aamma ilaatigit sulilernissamut akilersinnaassuseq killeqarpallaarpoq. Aaqqissuuseqqittariaqarpugut. Aaqqissuusinerilli pissappata aalajangiisuulluinnarpoq kommunit qanoq aggulunneqarsimasut aallaavigissanerigit. Aningaasarsiornikkut aaqqissuussineq naapertuuttumik tutsuiginassuseqartoq kisimi siunissami attanneqarsinnaasumik ilusiliisussaasoq tamanit naluneqanngilaq.

Pingaaruteqaqaaq kommunini innuttaqqortussutsit tunngavigalugit agguaassisarnerit qanoq ilusiligaasut tunngaviginiarnerlutigit qulakkeernissaat. Kaammattuutigeqqiinnassavarpullu aaqqissuuseqqinneq pillugu ataatsimiititaliaagallartoq suleqatigiiffiusinnaasoq amigaatigaarput. Aalajangersaaviunngikkaluarpulluunniit suleqatigiiffiusinnaasoq isummanik katersuiffik aamma isumaqatigiinniarfeqarnissarput pisariaqartipparput.

Inuussutissarsiortunit nunap kivinneqarnera

Nunatsinni siunissatsinnik ernummateqarnissaagalarput sineriassuatsinni inuit sulisartuusut sulinerisigut aningaasarsiornerput ernumanarunnaariartorpoq. Aalisarnej kingumut takutisisuuvoq inuussutissarsiutit ataavartut minguitsullu, inuiaqatigiinni piffissami sivisuumi naatsorsuutigineqarsinnaasut qanoq pingaaruteqartiginerannik. Aalisarnej aningaasarsiornitta qiterisaa assigalugu savaateqarnej nersutaateqarnerlu imminut pilersornitsigut qitiusunut ilaalersillugit akilersinnaasunngorsaasariaqarpugut.

Takornariaqarnej aningaasarsiorfiunerulissappat, aamma imminut pilersornikkut assartuussinikkut inuussutissarsiuteqarnikkullu periarfissat annertuneruleqqullugit nunatta sineriassuani periarfissaqartuni aqquserniornissat pisariaqarput. Ineriartorneq pisariaqavimmat Inuit Ataqtigiit siunnersuutigaarput aningaasanut inatsimmi illoqarfiit, nunaqarfiit aamma savaateqarfiit akornanni aqquserniornissanut imaluunniit aqqusernik inerisaanissanut aningaasaliissutinik pilersitsisoqassasoq.

Inuit Ataqtigiit upperaarput Sisimiuniit kangerlussuarmut, imaluunniit nunatta kujataani illoqarfiit nunaqarfiillu akornanni aqquserniornerit, minnerunngitsumillu savaateqarfiit akornanni inuussutissarsiornermik siuarsaataasumik periarfissiumalluta aqquserniornerit siuarsaavigalugit aningaasalersuisoqarsinnaasoq.

Apeqqutaaginnarpoq ilumut piumassuseqartoqarnerseq, aamma partiit allat siunertaq tamanna peqataaffigerusunneraat. Aqquserniornej inuussutissarsiutinik inerisaanissamut aporfiusunik piaasoralugu periarfissat nutaat ammakaaniartigit. Takornariaqarnej, assartuussineq aamma immitsinnut nerisassiornikkut pilersornerulernissatsinnut periarfissanik atuilerniarta. Periarfissat nutaat eqqartuinnarnagit ammakaaniartigit. Kommunit periarfissaqartut piumareerput. Kajumissuseqartoqarpoq. Aamma Inatsisartuni kajumissuseqartoqartariaqarpoq.

Angallanneq

Nunatsinni inuit siammasissumik nunasiortorsimanitta immini ersersereerpaa angallannikkut kiffartuussinermik pitsaasumik pisariaqartitsisugut, aamma sillimaniarnikkut illersorneqarsinnaasumik. Isumaqartoqassanngilaq tamatigit imaaliallaannaq imaatigit ikeq ikaarneqarsinnaajuaannartuusooq. Takoreerparput imaatigit kiffartuussineq annertusiartortillugu tikilertorsinnaaneq aamma maqaasineqalersartoq. Asuliinnaanngilarmi kiffartuussinermik isumaqatigiissut tunngavigalugu silaannakkut angallannerup qulakkeerneqartarnera.

Kiffartuussinissamik isumaqatigiissut massakkut atuutsinneqalersooq kisiat isumalluutigissallugu atorsinnaanngilaq. Ajoraluartumillu ukiut sisamat aningaasaliissutissat pituttorlugit naalakkersuisooq susassaartoq isumaqatigiissusioreersimavoq. Naak inuiaqatigiinni tamanna kissaatigineqanngilluinnartoq qangali ilisimaneqareersoq.

Naalakkersuisooqatigiilli amerlanerussuteqarlutik pitsaanngitsorujussuarmik isumaqatigiissusionertik naalakkersuinikkut anguaat. Inuit Ataqtigiinni uggoreqisatsinnik Aningaasaqarnermut ataatsimiititaliami qulakkeerniarsimagaluarparput sulisunik soraarsitsisoqannginnissaa qulakkeerneqassasoq. Piumasaqaatiginiarsimagaluarparput kiffartuussinissamik isumaqatigiissutip atuutuleruni kingunissai qulaajarneqaaqassasut.

Angalasut aqqutit allat peqqutigalugit angalatitseqatigiiffimmut kingusinaarlutik takkukkunit billetsit annaaginnartussaavaat saniatigullu billetsit akikitsunik taasartakkavut aamma qulakkeerneqanngillat. Erseqqissartariaqarpoq Inuit Ataqtigiit imaatigut angallassineq akerlerinnginnatsigu, periarfissaasariaqarpoq. Periarfissaaneratali kingunerisariaqanngilaa silaannakkut angallannerup uninnera, sulisorpassuillu soraarsitaanerat, aamma angallattut pisataminnik kiffartuunneqarunnaernerat.

Minnerunngitsumillu inuit kiffartuunneqarnerat pitsaasumik aamma silaannakkut kiffartuunneqarnissaat ajorseriateqanngitsumik qulakkeerneqarnissaat anguniarsimagaluarparput. Ajoqaaq innuttaasut illersorlugit suliniarnerput angusaqarfiunngimmat.

Inuit Ataqtigiit suli ilungersortumik naalakkersuisooqatigiinnut isumaqatiginninniarneput nangillugu siunnersuutigaarput aningaasanut inatsimmi qulakkiissagipput Disko bugt-imi aamma nunatta kujataani silaannakkut angallannerup qulakkeerneqarnissaat. Qeqertarsuup tungaanut Qeqertarsuarmiillu angalarnep, aammami Ilulissat Qasigianguit Aasiaallu akornanni silaannakkut angallassineq pisariaqarpoq, aamma akileraartartut tamanna kissaatigaat.

Nunatta kujataani silaannakkut angallassineq aamma pisariaqarpoq. Qulakkeertariaqarparput Helikopterinek attartorneq akisoorujussuaq atornagu kiffartuussineq naliginnaasumik isumannaarneqassasoq. Inuit angallattiut ukiup qanoq ilinera apeqqutaatinagu kiffartuunneqassapput illersorneqarsinnaasumik, aamma sillimaniarneq patajaatsumillu apuuffissamut tikikkasuarsinnaaneq qulakkeerlugit.

Erseqqissarlugu naqissusissavara Inuit Ataqtigiit aningaasaliinissatsinnut piareersimagatta. Minnerpaamik silaannakkut angallassineq periarfissaalersillugu aningaasaliissuteqarnissaq qulakkeerineqataaffigissavarput. Taamaanngippat inuiaqtigiit aningaasaataat atorlugit inoqaterpassuatta qoqassineqarujussuarnep naalakkersuinikkut kinguneqartinneqartariaqartoq isumaqarpugut.

Ilinniartitaaneq / atuartitaaneq

Siunissaq inunnit atugarissaarfiunerusoq anguneqassappat atuartitaaneq ilinniartitaaneq qaamaassaqsikkullu siuarsaqatigiittuartaqarpugut. Nunarsuarmioqataaneq ineriartorneq kinaassuserlu ingerlaqtigiisittariaqarpugut. Taamaammatt Inuit Ataqtigiit naalakkersuisooqataanerminni Meeqqat atarfii ilinniarfiillu malunnaatilimmik

anigaasalersuiffigaagut. Pisariaqarsoraarput suli nangittumik atuarfigissaaneq ilinniarfigissaaneq nutaanillu sanaartornissaq anigaasaliiffineqartarnissaat.

Ilinniartitaaneq siuarsarluaqqullugu kommunit ilinniarsiillu suleqatigilluarnissaat pisariaqarpoq. Ilinniartitaaneq sumiiffinni ataatsimoorussamik siuarsagassaammat pisariaqarpoq kommunit siunissami suli nukittunerullutik ilinniartitaanermik siurasaanissamut sunniuteqarsinnaatilernissaat.

Nunatsinni ilinniartitaanerup siursanissaanut tapiissutaasartut ilinniarsiinni tamani siuariutuutaalluarnissaat atorluagassaapput. Ilinniartitaanikkut ilungersunartorsiorfiusuni tapiissutinik ikililerilluni pillaasarnissamik siunertaqarata, ilinniartitaanermut pitsaanerusementik angusaqarfiusussamut ilungersunartorsiorfittut taperneqartarnissaat Inuit Ataqtigiit pitsaanerpaasutut isumaqarfigaat.

Siunissami anigaasaliinerit soorlu atuarfinnik ilinniarsiinnillu sanaartornerit pisariaqalerfiatigut nunatta karsia amigartoortillugu sanaartornissaat. Ilaatigut erngup nukissiorfiinik sanaartorneq amigartoorteqarluni anigaasaliinerugaluartoq ukiuni makkunani anigaasanik nunatta avataanut aniatitsiunnaanermik akilersinnaasunngorsaanermillu patajaallisaataasimaqaaq. Aamma ilinniarsiit taamaapput. Isumaqarpugullu Tasiilami ilinniarnertuunngorniarsiimmik pilersitsinissaq taamatut pilersinneqarsinnaasoq. Tasiilami iliuuseqartoqartariaqarpoq. Nunatta kita assigalugu aamma Tasiilami siursaaasoqartariaqarpoq. Inuit Ataqtigiit siunnersuutigaarput inuit qaammarsaqatigiinnissaat siursaqatigiinnissaat aammalu ineriartornikkut nutaaliornermik pikialaartitsilernissaat iluaqusersorniarlugu Tasiilami ilinniarnertuunngorniarsiimmik pilersitsisoqartariaqartoq.

Timersorneq siursartuarsimasarput ataatsimut isigalugu timersortartortatta angusarissaartarnerisa siursaanerput iluatsissimasoq uppersartarpaat. Siursaaqartariaqarpugut. Ukioq manna aamma nunatsinni isikkamik arsaanermik pissartanngorniunneq ivigaasani arsaattarfittaami ingerlanneqartoq arsariaatsimik nuannersumik siursaaataalluarmik angusaqarfiusoq nuannaarutissaavoq. Arsartartullu timersoqtigiiffiisa aalajangiussimavaat nunatsinni isikkamik arsarluni pissartanngorniuttarnerit arsaattarfinnut ujaraarasunut utertinneqaqqissanngitsut.

Taamatut aalajangiussisimanerit Inuit Ataqtigiit isumarput malillugu pisussaaffiliisutut isigaarput. Siunnersuutigaarput nunatta sineriaani illoqarfiit timersornikkut pinaveersaartitsinikkut aamma peqqinnarnerusementik inuuneqarnissamik politikki ataatsimoortillugit siursarneqassappata taava sinerissami arsaattarfinnik sanaartorluni illoqarfiit naafferarlugit pilersitsiorfittorqarnissaa aallartittariaqarpoq. Oqallinnerit isummersornerillu aallartinniarlugit Inuit Ataqtigiit siunnersuutigaarput ukiumut 15 mio.-inik anigaasaliissuteqartoqassasoq.

Ukiut ingerlanerini nalileruiarnissarput pisariaqarpoq. Massakut nutaarsiassaajunnaarpoq illoqarfiit nunaqarfiillu avinngarusimanerusut timersornikkullu siursimagaluarlutik aamma

unammiaarnissanut anngussimagaluarlutik angalanerup akisuallaarnerata peqataanissaraluat pinngitsoortittaraat. Timersorneq aqcutigalugu nuna tamakkerlugu unammersuarnerit inuiaqatigiinni ataatsimoorfiullutik siuarsagaapput. Isumaqarpugut isorliunerusut avinngarusimasullu unammersuarnernut peqataanissaannik qulakkeerinnittoqarnissaa eqqarsaatersuutigineqassasoq. Sumi najugaqarnerput aporfiusariaqanngilaq nunatsinni timersornerup sapinngisamik siuarsimanerpaamik killiffeqartinnissaanut.

Naaperiarfissarserusoqaagut akisussaaqataalluta taaseqataarusuppugut

Naggasiutigalugu Inuit Ataqtiginiit erseqqissassavarput aningaasanut inatsit 2017-imi atuuttusaaq akisussaaqataalluta taaseqataaffigissallugu naatsorsuuteqaratta. Soorunami piumasaaqativut naapisinneqarnissaat ataatsimoorluta akisussaaffigaarput. Kissaatit isumaqatiginninniutissat paatsuunganarunnaarlugit ukuusut erseqqissassavakka:

1. Nunatsinni meeqqat inuusuttullu atornerlugaasimasut isumaginninnikkullu ikiorserneqartariaqartut immikkut ittumik iliuuseqarfigineqarnissaat
2. Perorsaasut isumaginninnikkullu siunnersortit atugaasa pitsanngorsarnissaat siunertaralugu partiit siunniusseqatigiinnissaat
3. Nunaqarfinni illoqarfinnilu erngup nukinganik allanillu nukissiuutinik ataavartunik akilersinnaasunngorsaannermut aningaasaliissuteqarnissaaq.
4. Utoqqarnut tulluarsakkanik inissialiortiternermik ataavartumik sanaartornissap aallartinnissaata qulakkeerneqarnissaa
5. Silaannakkut angallanneq qulakkeerneqassasoq Disko bugt-imi nunattalu kujataani
6. Illoqarfiit nunaqarfiillu aamma savaateqarfiit akornanni aqquserniornernut siuarsataasumik aningaasaliissutit
7. Nunaqarfinni namminerisamik illuliorsinnaaneq siuarsarlugu aningaasaliissutit pilersinnissaat
8. sinerissami arsaattarfinnik sanaartornissaaq siunertaralugu aningaasaliissuteqarnissaaq
9. Aqqissuuseqqinneq pillugu Inatsisartut ataatsimiititaliagallartumik pilersitsissasut
10. Inuit nunatsinni naligiinnginnerat pillugu misissuineramik aallartitsisoqassasoq
11. Tasiilami ilinniarnertuunngorniarfimmik pilersitsisoqassasoq

Isumaqatiginninniarnermi suliassat ilai toqqaannartumik aningaasalersuineramik malitseqartusaaqqikkaluartut naalakkersuineramik piviusunngortitsinissap pisariaqavissuunerannik takussutissaasoraagut. Inuit Ataqtiginiit neriutigaarput Inatsisartuni aningaasanut inatsit 2017-imi atuuttusaaq ataatsimoorullugu katersuuffiusinnaassasoq. Soorunami kissaatigaarput kissaatigisatta aamma tusaaneqarnissaat. Angusaqarnissarput aamma suleqateqarnissarput.

Inuit Ataqatigiit takisuuliornata 2017-imi Inatsisartut aningaasanut inatsisissaat pillugu kissaativut oqaaseqaammi saqqummiuppagut. Neriulluta suleqatigiinnikkut naaperiarfeqarsinnaalluta.